

УДК 82.0

Пасічник Олена**ТОПОС КРЕМЕНЦЯ В ЕПІСТОЛЯРНІЙ СПАДЩИНІ
ЮЛІУША СЛОВАЦЬКОГО**

Стаття присвячена зображенню малої батьківщини видатного польського поета-романтика в його епістолярній спадщині. Постійно сумуючи за Кременцем, у своїх листах до коханої Мами Юліуш Словацький згадає родину, рідне місто, уявляє його вулички та околиці.

Ключові слова: Юліуш Словацький, топос, Кременець, мала батьківщина, епістолярна спадщина, листи.

Pasichnyk O. Topos of Kremenets in Juliush Slovatskiy's epistolary heritage

The article is devoted to representation of famous Polish romantic poet's small motherland in his epistolary heritage. Constantly missing Kremenets Juliush Slovatskiy mentioned family, hometown, imagined its streets and outskirts in the letters to his beloved mother.

Keywords: Juliush Slovatskiy, topos, Kremenets, small motherland, epistolary heritage, letters.

Пасечник Е. Топос Кременца в эпистолярном наследии Юлиуша Словацкого

Статья посвящена изображению малой родины выдающегося польского поэта-романтика в его эпистолярном наследии. Он постоянно грустил по Кременцу, поэтому в своих письмах к любимой Маме Юлиуш Словацкий вспоминает родных, родной город, представляет его улочки и окрестности.

Ключевые слова: Юлиуш Словацкий, топос, Кременец, малая родина, эпистолярное наследие, письма.

На думку одного із видатних словацькологів, професора, доктора філологічних наук Ростислава Радишевського, «...український читач має змогу познайомитись із основними творами Словацького в майстерних перекладах, проте його багатобарв-

ний поетичний світ постав би ще виразніше, коли б вичерпно була представлена лірика. Ще зовсім не перекладалися українською мовою його прозові твори, і щоденник, повна чарів епістолярна спадщина...» [2, с. 204].

Життя і творчість великого митця художнього слова, філософа і справжнього пророка у своїх критичних статтях аналізували М. Бажан, Г. Вервес, С. Левинська, Р. Лубківський, С. Маковський, Д. Павличко, Р. Радишевський, наукові працівники Кременецького обласного літературно-меморіального музею Юліуша Словацького на чолі з його директором Т. Сеніною.

В Україні польською мовою вірші геніального поета читали ще за його життя.

У другій половині минулого століття український читач мав унікальну можливість ознайомитись із поезією польського романтика в перекладах Віталія Коротича, Григорія Кочура, Дмитра Павличка, Івана Драча. Особливо відмічаємо переклади кременчан Маргарити Гецевич, Івана Гарасевича, Галини Гордасевич.

Мета статті – проаналізувати листи Юліуша Словацького до матері Саломеї в перекладі Маргарити Гецевич з метою з'ясування його ставлення до малої батьківщини Кременця.

До 200-річчя від дня народження Юліуша Словацького був надрукований збірник «Листи до матері». Сюди увійшло 27 вибраних його листів «із кременецькими мотивами», що з еміграції геніальний польський поет надсилав своїй матері Саломеї Словацькій-Бекю до Кременця.

Особливо відмічаємо той факт, що вперше після його смерті їх переклала українською мовою кременчанка Маргарита Гецевич. На малій батьківщині Юліуша Словацького її знають як науковця і літератора. Тридцять шість років Маргарита Гецевич працювала у Кременецькому краєзнавчому музеї, двадцять вісім із яких була завідувачем літературно-меморіального відділу Юліуша Словацького. В архівах Львова, Вільнюса і Кракова відібрала із 142 листів польського поета-романтика 42, переклала 25 повністю і 2 частково. Збірник «Листи до матері» готували до видання наукові працівники Кременецького обласного літературно-меморіального музею Юліуша Словацького. Таким чином, глибоко символічним став сам факт їхніх перекладів у Кременці.

Юліуш Словацький народився 4 вересня 1809 року в невеликому волинському місті Кременці, яке завжди було осередком науки, культури і духовності. Польський поет-романтик крізь усе своє недове життя проніс особливу любов до рідної садиби, до своєї малої батьківщини. Ось чому майже у кожному листі до матері він згадує Кременець та його околиці, рідних людей і спільних знайомих. З Дрездена, побувавши у Долині Плаун, він пише, що скелі цього чарівного місця нагадують йому Кременець (23 травня 1831 р.), а у листі з Женеви від 7 березня 1835 р. читаємо, що Словацький «зупинився на малюванні виду Кременця. Сама ж Женева, навіть менша від Кременця, тільки будинки тут старі і високі» (Женева, 30 грудня 1832 р.).

«Кохана мамо! Як вам тепер мусить бути добре так всім разом у спокійному Кременці!» – розпочинається лист Юліуша Словацького з Парижу від 3 вересня 1832 року. «Уявляю собі ваше домашнє коло, – продовжує далі поет, – і пані Михальську з вами, і Людя, і Меланку маленьку, яка крутиться біля сумного Стася. Як вам тепер мусить бути добре!»

У 1833 році Юліуш Словацький в Женеві працював над «Балладиною», своїм «новим літературним творінням». У листі до матері від 15 березня він написав, що протягом кількох днів малював «а la guache», і знате що? Оце вид Кременця із лавки під тополею в ботанічному саду, далі Єзуїтський костел, дім, в якому Ви живете, далі Замкова Гора і місяць, що сходить з-за мурів старого замку». Поет радів, що цей пейзаж досить гарно йому вдался.

9 серпня 1809 року професор Евзєбіуш Словацький придбав садибу по вулиці Казначейській (тепер Юліуша Словацького). Тут майбутній поет провів два перших роки свого життя. Будинок Словацьких, взірець архітектури кінця XVIII століття, зберігся до наших днів. Саме про такий будинок мріяв поет-романтик: «Мамо моя, колись малий наш будиночок, білий як сніг, з зеленими віконницями, з червоним дахом, обсадимо різнокольоровими мальвами. Ззаду буде рости кілька ялин і кілька беріз тремтливих., і стежки будуть висипані жовтим піском, і ластівки будуть над ганком гніздитися. О, яке б це було щастя!» (Женева, 13 липня 1834 р.).

Юліуш Словацький постійно згадував рідний Кременець, місто, в якому жила його «кохана Мама»: «Як мені сумно, що я не можу увявити собі Твого нового помешкання. Не знаю навіть,

на якій воно знаходиться вулиці, – чи там, де жив колись Бопре за мого перебування у Кременці? Чи з твоїх вікон завжди видно Замкову Гору – оцю гору, до якої я не раз припасовував думку Сенкевича, «що вона переслідує людей, як сумління» (Женева, 27 квітня 1834 р.).

Для польського поета-романтика рідне місто, рідний Кременець – «такий спокійний між горами, по яких свище вітер» (Дрезден, 6 липня 1831 р.). Коли часом Юліуш Словацький напружував увагу, то бачив Кременець, килимки, що розцвітали під руками Мами. Він звертався до рідних: «О, кохані мої! Не забувайте за мене, нехай я не перестаю перебувати у вашому родинному колі...» (Женева, 23 серпня 1833 р.).

Українського читача не можуть не вразити своєю щирістю такі рядки з листа Юліуша Словацького з Парижу: «...а я так далеко, – і не можу, як колись, полетіти до Кременця, вночі відкрити Вашу хвіртку, збудити Дідуня, на якусь мить побути злодієм, що вкрадається у дім, а вранці бути прийнятим Маминими сльозами. Щоб я дав за таку мить! Здається мені, що бачу і ту Замкову Гору, освітлену місяцем і чую мій поштовий дзвоник» (20 жовтня 1831 р.).

Завдяки Маргариті Гецевич, український читач має унікальну можливість на рідній мові прочитати листи геніального польського поета-романтика Юліуша Словацького до найдорожчої для нього в усьому світі людини – Матері Саломеї Словацької-Бекю. В одному з таких листів польський митець написав, що може буде «колись тихо спати на кременецькому цвинтарі під тінню черешеньки, яка осіняє могилу і Бабуні... О, якби ж так і було!...» (Женева, 21 серпня 1834 р.).

Література:

1. Літературознавчий словник-довідник / Р. Т. Гром'як, Ю. І. Ковалів та ін. – К. : ВЦ «Академія», 1997. – С. 242.
2. Радишевський Р. П. Юліуш Словацький / Р. П. Радишевський. – Київ : Дніпро, 1985. – С. 204.
3. Юліуш Словацький. Листи до матері: (Вибрані із кременецькими мотивами) / пер. з польськ. Маргарити Гецевич; [упорядкув. та вступ. Тамари Сеніної – директора обласного літературно-меморіального музею Юліуша Словацького в м. Кременець; літ. ред. Світлана Винниченко]. – Тернопіль : Терно-граф, 2009. – 248 с. (Скарби епістолярної спадщини Юліуша Словацького).